

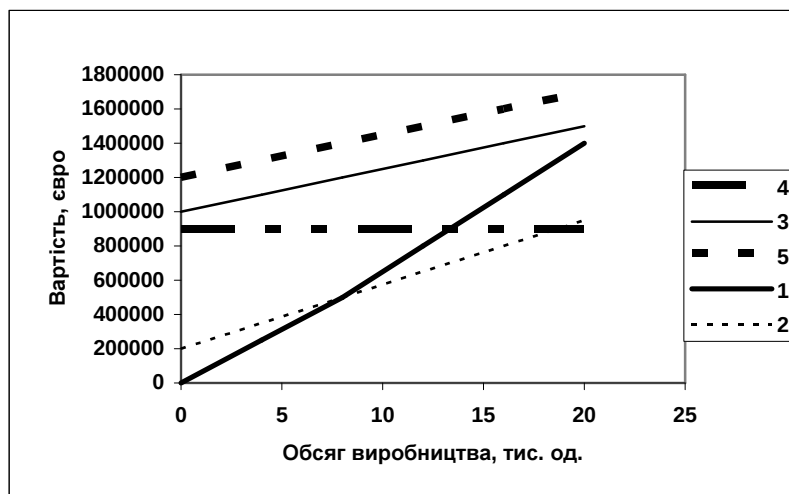

Рис. 2. Аналіз беззбитковості для розміщення логістичних об'єктів компанії NN

У якості альтернативи NN може взагалі не виходити на ринок, а надати ліцензію місцевому виробнику, який буде виробляти її продукцію та сплачувати роялті – 2% від вартості продажу. Яку ж стратегію слід обрати фірмі NN, якщо вона планує продавати приблизно 10 000 од. в рік за цільового показника внеску в прибуток 10%?

Для вирішення задачі виконаємо аналіз беззбитковості варіантів 1-5 (рис.2). З нього витікає, що варіанти 3 та 5 є найдорожчими. Отже, обирати слід серед варіантів 1, 2 та 4. За обсягу виробництва X_1 варіант 1 буде найдешевшим від 0 до X : $800\,000 + 900X_1 = 2400\,000 + 700X_1$, звідси $X_1 = 8000$ од.

Після цієї точки найдешевшим стає варіант 2 та залишається таким аж до моменту:

$$2400\,000 + 700X_2 = 800\,000 + 360X_2, \\ \text{звідси } X_2 = 16\,471 \text{ од.}$$

Після цієї точки найдешевший стає варіант 4.

За обсягу виробництва 10 000 од. в рік та використання місцевого дистриб'ютора найдешевшим буде варіант 2, при цьому витрати складуть $(2400\,000 + 10\,000 \times 700) = 9,4$ млн. євро. Варіант 1, тобто експортування за умови використання існуючих потужностей, виявляється дещо дорожчим $(800\,000 + 10\,000 \times 900) = 9,8$ млн. євро, але його, можливо, легше організувати. За варіанта 2 середні витрати на одиницю продукції складуть 940 євро, що із врахуванням внеску в прибуток 10% дає ціну продажу $940 \times 1,1 = 1034$ євро, а загальний дохід 940 000 євро. Якщо компанія NN домовить-

ся, щоб розмір роялті складав 2% вартості продажу, вона отримає $1034 \times 0,02 \times 10\,000 = 206\,800$ євро.

Зрозуміло, що при прийнятті кінцевого рішення ці дані слід розглядати тільки в якості стартових. Нині компанія NN повинна здійснити більш детальний аналіз витрат, своїх цілей, довгострокових планів, мірила контролю, який вона прагне здійснити, та розглянути інші значущі чинники.

Висновки. Питання територіальної організації та оптимізації розміщення відіграють істотну роль при розробці логістичних систем та при проектуванні ланцюжка поставок. При цьому важливо визначити та виявити вплив суспільно-географічних передумов та чинників. Зокрема, останні поділяються на дві групи – вимірювальні та невимірювальні. Реакція фірми щодо впливу (тиску) передумов в галузі розміщення може мати три варіанти: консервативний, компромісний та радикальний. Визначати оптимальну стратегію фірми щодо змін у розміщенні її виробничо-бізнесових структур слід на підставі розрахунку обсягів постійних та змінних витрат за альтернативними варіантами бізнесових стратегій з виходу на новий ринок.

1. Прокофьева Т.А., Лопаткин О.М. Логистика транспортно-распределительных систем: региональный аспект. – М., 2003.
2. Смирнов И.Г. Логистика: просторово-территориальный вимір. – К., 2004.
3. Крикавський Є. В. Логістика. Основи теорії. – Львів, 2006.
4. Уотерс Д. Логистика. Управление цепью поставок: Пер. с англ. – М., 2003.
5. Смирнов И.Г. Логистика фірми: Procter & Gamble Ukraine // Логистика. Проблемы и решения. – 2006. – №1. – С.40-44.

Надійшла до редколегії 17.06.2007

УДК 911.3:33

М. Барановський, канд. геогр. наук

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕПРЕСИВНИХ АГРАРНИХ ТЕРИТОРІЙ

Розроблено загальний алгоритм дослідження депресивних аграрних територій, визначені головні методи, критерії та показники ідентифікації, аналізу та прогнозування розвитку проблемних територій сільської місцевості.

The general algorithm of the research of the depression agricultural territories is worked out, the main methods, criteria and indicators of identification, analysis and forecasting of problem territories, development of the country determined.

Постановка проблеми. Вивчення різних типів проблемних територій, у т.ч. і депресивних, є складним науково-прикладним завданням, яке за останні роки набуло загальнодержавної ваги. Пошук стратегії соціально-економічного відродження депресивних територій має базуватися на глибокому аналізі їх виникнення, делімітації, механізмів формування. Кожен із зазначених етапів передбачає використання лише "своїх" методів дослідження, що ускладнює загальну системну

оцінку депресивних територій. Існуючі на сьогодні методичні підходи торкаються лише окремих фрагментів вивчення депресивних регіонів (наприклад, критеріїв їх діагностики), тоді як складність об'єкту дослідження потребує розробки чіткого загального алгоритму дослідження проблемних територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методичні аспекти вивчення депресивних аграрних територій не знайшли належного відображення у наукових дослі-

дженнях, насамперед учених України. Найбільш ґрунтовно методика вивчення депресивних територій представлена в дослідженнях Ф. Заставного [3], фахівців Інституту реформ [7], російських учених В. Лексина та А. Швецова [4]. Водночас у цих роботах увага авторів акцентується на методиці діагностики (ідентифікації) депресивних територій, що, безперечно, є важливим завданням. При цьому поза увагою лишаються інші аспекти дослідження депресивних територій, як оцінка рівня гостроти депресії, визначення чинників формування регіональних депресій, оцінки їх ресурсного, фінансового та демографічного потенціалів тощо.

Головним **завданням** даного дослідження є розробка загального алгоритму вивчення депресивних аграрних регіонів (територій), під яким розуміється "...строго впорядкована щодо послідовності застосування дослідницьких процедур сукупність методів дослідження" [9, с. 84].

Виклад основного матеріалу. У суспільній географії та регіональній економіці накопичений чималий досвід комплексного вивчення соціально-економічного розвитку адміністративних утворень різного рангу. Частково результати комплексного вивчення регіонів України, рейтинги регіонів та міст, які визначаються Інститутом реформ, можуть використовуватися і для ідентифі-

кації депресивних територій. Проте специфіка вивчення останніх полягає у тому, щоб віднайти такі індикатори, які б дозволили діагностувати саме проблемні території. Загальний алгоритм вивчення депресивних територій подано на рис. 1.

Першим етапом дослідження депресивних регіонів є визначення типу проблемних (депресивних) територій. Згідно Закону України "Про стимулювання розвитку регіонів", а також розроблених Кабінетом Міністрів України методик моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів [6, 8], депресивні території бувають чотирьох видів: регіони (області), промислові та сільські райони, міста обласного підпорядкування. У зазначених документах для розрізнення промислових та сільських районів пропонується використовувати критерій зайнятості населення. Аграрними вважаються ті адміністративні райони, де частка зайнятих у сільському господарстві (включаючи роботи та послуги) перевищує частку зайнятих у промисловості. У тому разі, коли з допомогою даного критерію ідентифікувати район неможливо, використовується додатковий критерій, зокрема співвідношення між душевими показниками виробництва сільськогосподарської та промислової продукції.

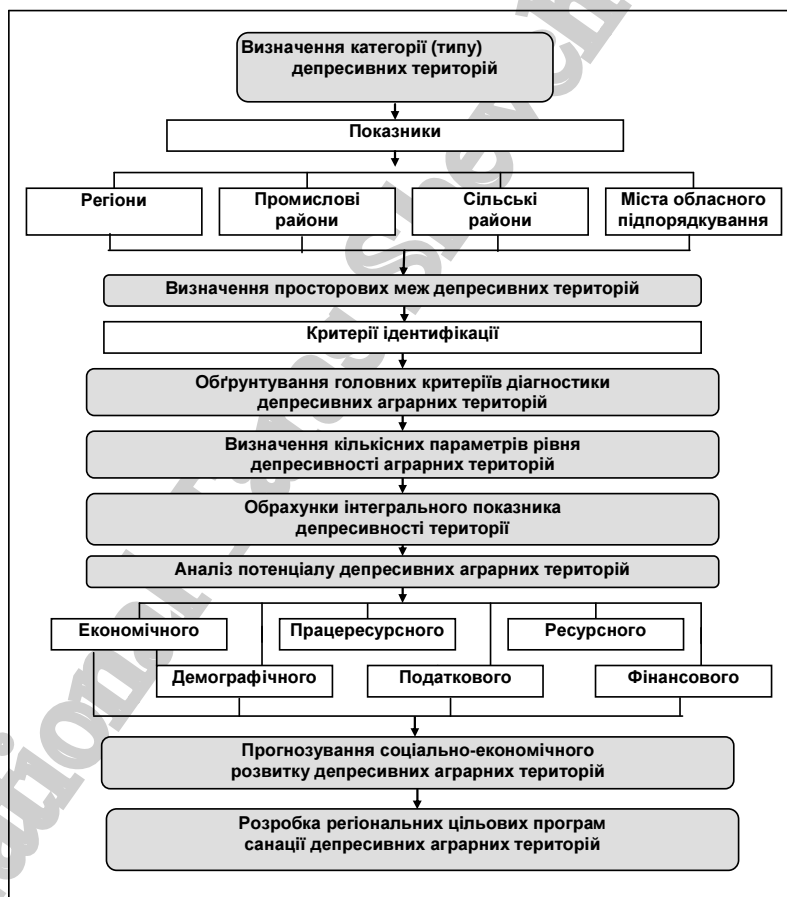

Рис. 1. Загальний алгоритм дослідження депресивних аграрних територій

Визначення просторових меж депресивних аграрних територій є найскладнішим і водночас найвідповідальнішим етапом дослідження проблемних регіонів. Воно починається з визначення критеріїв їх ідентифікації. Дослідниками різних наукових шкіл України запропоновано багато критеріїв діагностики депресивних територій, які досить детально проаналізовані автором даної статті [1]. Є також офіційно визначені критерії ідентифі-

кації депресивних аграрних територій (Закон України "Про стимулювання розвитку регіонів").

Ознайомлення з науковими здобутками фахівців, які займаються діагностикою проблемних територій, показує, що дискусійними тут є кілька питань: 1) якою має бути кількість критеріїв ідентифікації депресивних аграрних територій, оскільки, з одного боку, депресивність є системним явищем і чим більше показників їх характеристики ми використовуємо, тим краще, а, з іншого боку,

надмірна їх кількість призводить інколи до втрати головних індикаторів; 2) які показники справді є найбільш важливими критеріями депресивності; 3) на скільки показники, виписані в Законі України "Про стимулювання розвитку регіонів", є реальними індикаторами депресивності; 4) які з показників стану ринку праці, доходів населення, особливостей розвитку аграрного сектору, демографічної ситуації тощо варто включити до переліку критеріїв діагностики стану депресивності території.

Важливим є пошук нових критеріїв депресивності, які не пов'язані з традиційними економічними параметрами, оскільки в період трансформації економічних відносин, переходу до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку регіонів, саме вони є свідченням деградації чи відродження території (розвиток малого підприємництва в сільській місцевості, рівень ділової активності території, рівень самофінансування регіону тощо). Також доцільно включити до критеріїв діагностики депресивних територій самооцінку населення (перцепційна оцінка), на що наголошує у своєму дослідженні К. Мезенцев [5]. Прикладом останньої можуть слугувати статистичні опитування "Доходи та витрати домогосподарств", а також "Базова захищеність населення України".

Для визначення головних критеріїв ідентифікації депресивних територій та чинників формування регіональних депресій доцільно використовувати факторний аналіз. Він включає кілька взаємозв'язаних процедур: стандартизацію вихідних показників; отримання матриці коефіцієнтів парної кореляції; визначення матриці факторних навантажень; обертання факторної матриці; визначення дії головних факторів у розрізі окремих регіонів.

В основі побудови моделей факторного аналізу лежить твердження про те, що множину взаємопов'язаних показників, які характеризують певний процес, можна представити меншою кількістю гіпотетичних змінних – факторів та множиною незалежних залишків. Зміст факторного аналізу полягає у лінійному перетворенні n -вимірному простору у k -вимірний. Іншими словами, за допомогою факторного аналізу систему n -показників можна замінити меншою кількістю (k) факторів, що математично виражається так:

$$X_i = \sum l_{ij} f_j + \varepsilon_i; i = 1, \dots, n; j = 1, \dots, k,$$

де X_i – i -й показник; f_j – j -й фактор; l_{ij} – факторні навантаження; ε_i – залишки, що відбивають випадкові відхилення [5, с. 193].

Окремого пояснення потребує процедура обертання факторної матриці. Вона необхідна для того, щоб можна було здійснити економічну інтерпретацію факторів. Часто факторні ваги мають рівномірний розподіл їх значень. Геометрично це відповідає ситуації, коли в n -мірному просторі координати вектора F_r рівновіддалені від n осей. Інтерпретація можлива лише тоді, коли більшість факторних ваг прилягають до координатних осей, тобто їх значення дорівнює нулю або близьке до нуля. Для досягнення таких результатів і здійснюється обертання факторної матриці за одним із способів: varimax, biguvarimax, quartimax, equamax.

Безпосередня інтерпретація результатів факторного аналізу розпочинається з оцінки факторних навантажень a_{ir} . Воно показує вагу i -го показника у формуванні r -го фактора. Фактично a_{ir} є частковими коефіцієнтами кореляції, що відображають зв'язок вихідного показника X_i з певним фактором F_r . Однією з найважливіших переваг факторного аналізу є те, що він дозволяє "стиснути" велику кількість показників до кількох найбільш значимих факторів.

Аналіз численних досліджень з проблем ідентифікації депресивних територій дає підстави стверджувати, що поряд з офіційно визначеними критеріями діагностики депресивних територій (щільність сільського населення, природний приріст, рівень безробіття, середньомісячна заробітна плата, обсяги виробництва сільськогосподарської продукції на одну особу), важливе значення мають також показники міграційної рухомості населення, особливостей розселення, економічного розвитку, фінансової самозабезпеченості тощо.

Якщо критерії ідентифікації висвітлюються в багатьох наукових дослідженнях, то методика їх застосування практично не визначена. У постанові Кабінету Міністрів України "Порядок здійснення моніторингу показників розвитку регіонів, районів, міст республіканського в АР Крим і обласного значення для визначення територій депресивними" зазначається, що депресивними вважаються ті сільські райони, які протягом останніх трьох років мають найнижчі показники щільності сільського населення, природного приросту, рівня заробітної плати, обсягів виробництва сільськогосподарської продукції на одну особу та найвищу частка зайнятих у сільському господарстві. Причому адміністративний район вважатиметься депресивним лише за умови його відповідності всім критеріям одночасно. Відсутність чітких кількісних параметрів меж депресивності є головним недоліком викладеної у зазначеній постанові методики визначення депресивних територій.

Ще на стадії обговорення проекту Закону "Про стимулювання розвитку регіонів" фахівці незалежного аналітичного центру "Інститут реформ" висунули пропозиції стосовно визначення меж депресивності території. Вони виходили із прийнятих у країнах ЄС підходів до визначення проблемних (структурно слабких) територій. Такими вважаються ті з них, що мають показники менші за 75% від пересічних для ЄС критеріїв. На думку аналітиків Інституту реформ методика виділення депресивних аграрних районів включає такі процедури: а) стандартизацію вихідних показників; б) визначення медіального значення для кожного стандартизованого показника; в) групування адміністративних районів за значеннями стандартизованих показників; г) визначення "критичної" області значень стандартизованого показника, що є підставою розглядати відповідні райони як потенційно депресивні.

У якості кількісної межі "критичної" області використовується 25% відхилення в "гіршу" сторону від медіанного значення відповідного стандартизованого показника. Для показників-стимуляторів "критичною" областю є усі значення стандартизованого показника, що відповідають умові:

$$Z_{ij} \leq 0.75 \cdot Me_i,$$

де Z_{ij} – стандартизоване значення i -го показника для j -го району; Me_i – медіанне значення i -го показника. Для показників-дестимуляторів "критичною" областю є усі значення стандартизованого показника, що задовольняють умову: $Z_{ij} \geq 1.25 \cdot Me_i$.

У кінцевому підсумку депресивними визнаються ті аграрні адміністративні райони, що потрапляють у "критичну" область одночасно за всіма показниками.

Для визначення порогових значень депресивності можна також використовувати розрахунки індикатора проблемності, запропонованого В. Галушак [2]. Він виражається за формулою:

$$i_{np}^c = I_{\max} - r; i_{np}^{np} = I_{\min} + r,$$

де i_{np}^c та i_{np}^{kp} індикатори відповідно середнього та кризового рівнів проблемності. У свою чергу r визначається як $r = \frac{I_{\max} - I_{\min}}{g}$, де $I_{\min}$ та $I_{\max}$ – максимальні та мінімальні значення інтегрального індексу (показника), g – кількість груп часткових показників. Якщо $i_{np}^c \leq x_i$, то це середній рівень проблемності; $i_{np}^{kp} \leq x_i \leq i_{np}^c$ – то це високий рівень проблемності; $i_{np}^{kp} \geq x_i$ – то це регіон кризовий.

Дискусійними є підходи до визначення інтегрального показника депресивності адміністративного району. З даного питання немає одностайної думки або чітко визначеної загальноприйнятої методики. Наприклад, інтегральний показник може бути визначений як сума нормованих (стандартизованих) значень вихідних показників: $I_r = \sum_{i=1}^n \hat{X}_{ij}$, де I_r – інтегральний показник депресивності території, $\hat{X}_{ij}$ – нормоване значення вихідного показника; n – кількість показників. У свою чергу стандартизоване значення показника визначається за формулою: $Y_{iy} = \frac{X_{iy} - \bar{X}_j}{S_{xj}}$, де Y_{iy} – стандартизоване значення j -го показника для i -го регіону; X_{ij} – фактичне значення j -го показника i -го регіону; $\bar{X}_j$ – середнє значення j -го показника; S_{xj} – стандартне відхилення за показником X_{ij} . При такому варіанті визначення інтегрального показника депресивності він може мати від'є-

мні значення. Для подолання цього недоліку може бути використана формула, де враховуються порівняння мінімальних та максимальних значень показників з їх фактичним рівнем. Одна частина формули стосується показників-стимуляторів, друга – показників-дестимуляторів: $R = (\sum_i \frac{X_{\max} - X_i}{X_{\max} - X_{\min}}) + (\sum_i \frac{X_i - X_{\min}}{X_{\max} - X_{\min}})$,

де R – інтегральний показник депресивності території, $X_{\min}$ та $X_{\max}$ – відповідно мінімальне та максимальне значення вихідних показників.

Нарешті визначення інтегрального показника депресивності певної території можливе також і на основі рейтингових оцінок. При визначенні рейтингів знову ж таки враховуються показники-стимулятори та дестимулятори. Сумарний рейтинг визначається за формулою:

$\bar{R}_i = \frac{1}{m} \cdot \sum_{j=1}^m R_{ij}$, де R_{ij} – ранг j -го регіону за i -тим показником; m – число показників.

Після визначення просторових меж депресивних аграрних територій важливим завданням є аналіз їх потенціалу. На цьому має базуватися розробка програм санації проблемних територій. Оцінці підлягають демографічний, економічний, фінансовий, податковий потенціали, а також потенціал соціальної сфери. Якщо методики вивчення демографічних та розселенських тенденцій, потенціалу соціальної сфери є відносно сформованими, то методи оцінки фінансового, податкового потенціалів, окремих аспектів економічного розвитку для суспільної географії є новими. Формули обрахунку окремих показників фінансового, економічного та податкового потенціалів представлені в табл. 1.

Таблиця 1. Показники оцінки фінансового, податкового та економічного потенціалів регіону

Показники	Методи розрахунку
Рівень самофінансування регіону	$P_c = \frac{\Phi_m}{\Phi_3} \cdot 100\%$, де P_c – рівень самофінансування території (регіону); Φ_t – фінансові ресурси, що формуються і залишаються в регіоні; Φ_3 – загальні фінансові ресурси регіону
Рівень податкоспроможності регіону	$T_i = K \cdot (V - D \cdot P) \cdot N_i$, де T_i – позитивний чи негативний трансферт, який має одержувати чи сплатити i -й регіон; V – середні видатки на душу населення у всіх регіонах; D – середні доходи на душу населення у всіх регіонах; P – відношення податкоспроможності i -го регіону до середньої податкоспроможності; K – коефіцієнт бюджетного вирівнювання; N_i – чисельність населення i -го регіону
Податковий потенціал регіону за основними видами податків	$НПО_j = \sum НБ_{ij} \cdot PC_i \cdot K_{ci}$, де $НБ_{ij}$ – очікувана база оподаткування по i -му виду податку; PC_i – середня репрезентативна ставка по податку; K_{ci} – коефіцієнт податкових зусиль
Індекс структурних зрушень в економіці	$I_c = \frac{\sum K_{jo} \cdot V_{j1}}{\sum K_{jo} \cdot V_{jo}}$, де K_{jo} – якісний показник j -ї галузі матеріального виробництва базового року; V_{jo}, V_{j1} – частка j -ї галузі базового та звітного років
Sigma-показник неоднорідності регіонального розвитку	$\delta = \sqrt{\sum P_i (\ln x_i - \ln \bar{x})^2}$, де P_i – частка i -го регіону; x_i – показник економічного розвитку i -го регіону (регіональний ВДВ); $\bar{x}$ – середньодержавний показник
Індикатор стійкості економічного зростання	$KYR = \frac{a \cdot k_a}{n \cdot (a + b) \cdot (1 + k_b)}$, де $a = \sum_{i=1}^{k_a} a_i$ та $b = \sum_{m=1}^{k_b} b_m$ – суми темпів зростання відповідно сприятливого та несприятливого періодів; k_a та k_b – кількість сприятливих та несприятливих періодів; n – загальна кількість періодів спостереження

Завершальним етапом оцінки потенціалу території має стати SWOT-аналіз, який все частіше використовується в економічних та суспільно-географічних до-

слідженнях. Метою SWOT-аналізу в даному дослідженні є всебічне вивчення сукупного потенціалу депресивних аграрних територій з точки зору оцінки їх

слабких і сильних сторін, існуючих ризиків та обмежень, а також потенційних можливостей для соціально-економічного відродження.

Комплексний аналіз потенціалу депресивних аграрних територій є основою для прогнозування розвитку цих проблемних територій.

Прогнозування соціально-економічного розвитку депресивних територій найдоцільніше здійснювати з використанням фактографічних методів, які ґрунтовно проаналізовані у монографії К. Мезенцева [5]. У свою чергу вони базуються на засадах системно-структурного підходу.

Найбільш об'єктивними методами прогнозування є побудова, вивчення та використання однофакторних та багатфакторних моделей, зокрема моделей парної лінійної та множинної регресії.

Парна лінійна регресія має досить обмежену сферу застосування на практиці, оскільки зазвичай доводиться досліджувати зв'язок між багатьма екзогенними змінними та однією ендогенною. За таких умов застосовується множинна регресійна модель. Модель множинної регресії можна записати у вигляді: $y = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_nx_n + \varepsilon$, де $b_1, b_2, \dots, b_n$ - коефіцієнти регресії при відповідних показниках, b_0 - вільний член рівняння регресії. Розрахунок прогнозних значень здійснюється шляхом підставлення можливих значень незалежних змінних у рівняння регресії з урахуванням величини довірчого інтервалу.

Завершальним етапом вивчення депресивних аграрних територій є розробка цільових програм їх санації. Законодавчою основою їх створення є Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм",

"Методичні рекомендації щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання", а також окремі статті Закону України "Про стимулювання розвитку регіонів". Цільові програми мають містити аналіз причин виникнення регіональних депресій, шляхи і способи розв'язання проблеми, обсяги та джерела фінансування тощо.

Висновки. Створення загального алгоритму дослідження депресивних аграрних територій є відносно новим для суспільної географії завданням. Специфіка їх вивчення полягає у відборі таких методів та індикаторів, які дозволяють діагностувати проблемні території, визначати їх просторові межі, глибину та рівень депресивності, аналізувати їх потенціал та розробляти цільові програми санації.

1. Барановський М.О. Ідентифікація депресивних територій: критерії, підходи, результати // Географія. Економіка. Екологія. Туризм. – Збірн. наук. праць. – Ніжин, 2007.
2. Галушак В.Л. Організаційно-економічні засади формування та реалізації політики розвитку проблемних територій. – Автореф. дис...канд. економ. наук. – Полтава, 2006.
3. Заставний Ф.Д. Проблеми депресивності в Україні (соціально-економічні, екологічні, демографічні): Монографія. – Львів, 2006.
4. Лексин В., Швецов А. Приоритеты региональной политики. Депрессивные территории и механизмы их санации // Российский экономический журнал. – №1, 1995.
5. Мезенцев К.В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку: Монографія. – Київ, 2005.
6. Методика визначення комплексної оцінки результатів соціально-економічного розвитку регіонів (затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2004 р.) – www.rada.gov.ua.
7. Місцевий економічний розвиток: моделі для успіху. Бібліотека державного службовця /Вітер О., Дацків Р., Дацшин М. та ін.- Київ, 2003.
8. Постанова Кабінету Міністрів України "Порядок здійснення моніторингу показників розвитку регіонів, районів, міст республіканського в АР Крим і обласного значення для визначення територій депресивними" – www.rada.gov.ua.
9. Толчів О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник. – Одеса, 2005.

Надійшла до редколегії 02. 09. 2007

УДК 911.3

О. Гладкий, канд. геогр. наук

ФОРМУВАННЯ ПРОМИСЛОВО-АГЛОМЕРАЦІЙНИХ УТВОРЕНЬ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Розкрито підходи до розуміння сутності, генезису та факторів розвитку промислових агломерацій при плановій та ринковій економіці. Досліджено вплив ринкових відносин на трансформацію галузевої і територіальної структури промислових агломерацій. Окреслено особливості спеціалізації, концентрації і кооперування агломерованих підприємств в ринкових умовах. Визначено напрямки подальшого розвитку промислово-агломераційних утворень.

The different scientific approaches to investigation of essence, genesis and factors of development of industrial agglomeration in both planned and market economies are disclosed. The influence of market relations on transformation of branch and territorial structures of industrial agglomeration is investigated. The peculiarities of specialization, concentration as well as cooperation of agglomerated enterprises in market economy are highlighted. The directions of further development of industrial-agglomerate formations are proposed.

Промисловий комплекс України переживає процеси глибокої структурної трансформації та формування ринкового середовища, що розвивається на засадах підприємницької ініціативи, комерційної ефективності виробництва та розширеного доступу до різноманітних економічних ресурсів. Провідну роль у цих процесах відіграють прогресивні форми територіального зосередження виробництва – промислово-агломераційні утворення. На сьогоднішній час в них сконцентровано понад 35% від всіх обсягів виробництва, чисельності працюючих та основних засобів промисловості країни. Однак, економічна ефективність виробничої функції промислових агломерацій залишається невисокою, а продукція – здебільшого неконкурентоздатною на міжнародних ринках. Основними причинами цього є застарілість ведення і організації промислового виробництва, диспропорції галузевої і територіальної структури, неефективна система управління, що виникли у вітчизняному промисловому комплексі за радянських часів. Саме тому, формування нових теоретичних засад розвитку промислово-

агломераційний утворень України в ринкових умовах набуває в наш час особливої актуальності.

Вивченню локальних територіально-виробничих комплексів, до яких відносяться і промислові агломерації, присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Зокрема, традиційні для радянської школи уявлення про формування планової системи соціалістичного господарювання в промислових агломераціях та вузлах найбільш повно висвітлені в роботах А. Демєнєва, М. Колосовського, А. Пробста, А. Хрущова, Н. Агафонова, В. Давидовича, Б. Хорева, О. Паламарчука, Б. Щербицького, Р. Дулаєвої, В. Воротилова, Є. Кузьминської та інших. Трансформація економіки України і розвиток ринкових відносин спричинили появу новітніх теоретичних досліджень процесів промислового комплексування та агломерування. Серед них особливої уваги заслуговують праці С. Іщука, Г. Підгрушного, В. Захарченка тощо. Серед зарубіжних вчених особливості формування промислових агломерацій в ринкових умовах досліджували П. Гаггет, М. Фуджіта та Ж.-Ф. Тісс, В. Гендерсон. Практичні сторони проблеми

© Гладкий О., 2008